

InDret

Preysler V: el final de la partida

*Comentari a la Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans,
de 13 de maig de 2003*

Pablo Salvador Coderch

Facultat de Dret

Universitat Pompeu Fabra

Sonia Ramos González

Facultat de Dret

Universitat Pompeu Fabra

Álvaro Luna Yerga

Facultat de Dret

Universitat Pompeu Fabra

Working Paper núm.: 170

Barcelona, octubre de 2003

www.indret.com

En treballs anteriors, “Llibertat d'expressió i lluites de poder entre Tribunals” (SALVADOR CODERCH, RAMOS GONZÁLEZ, LUNA YERGA, GÓMEZ LIGÜERRE, 2001) i “Libertad de expresión y conflicto institucional. Cinco estudios sobre la aplicación judicial de los derechos al honor, intimidad y propia imagen” (SALVADOR CODERCH i GÓMEZ POMAR, 2002), els autors d'aquest comentari vam narrar els quatre primers capítols judicials de la història del cas *Isabel Preysler c. “Hyma” i altres*. El passat mes de maig, el Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) ha escrit el cinquè i últim capítol d'una partida els jugadors de la qual han estat més els Magistrats de la Sala Primera del Tribunal Suprem, d'una banda, i els de la Sala Segona del Tribunal Constitucional, per l'altra, que les pròpies parts del plet originari.

En efecte, com hem sostingut en les publicacions esmentades, el conflicte que ara ha resolt el TEDH no tractava sobre quina és la més correcta interpretació de les lleis sinó sobre quin dels poders implicats –el Tribunal Suprem o el Tribunal Constitucional– té l'última paraula en la interpretació jurídica. De la dogmàtica jurídica a la ciència política només hi ha un pas i el cas comentat es podria incloure tant en un *Casebook* de teoria política com en un altre de dret constitucional.

El setmanari “Lectures”, una coneguda revista del cor, a partir del seu número 1942, de 23 de juny de 1989, va publicar una sèrie de 12 capítols, titulada “La cara oculta de Isabel Preysler”, un personatge de la vida social espanyola i actora en el plet. El primer d'aquells contenia manifestacions de la Sra. María Alejandra M S., antiga mainadera d'una filla de l'actora, sobre aquesta última: “los granos que le salen en la cara, con frecuencia...”, porta “una determinada agenda de piel de cocodrilo”, així com referències a molèsties dermatològiques, efectes negatius d'un embaràs sobre la seva bellesa, hàbits de lectura, vestuari, incloses certes peces de roba que utilitzava en la seva intimitat, horari familiar, relació amb marits anteriors i amb l'actual, amb els seus pares, i, molt àmpliament, la vida dels seus fills.

- I. L'actora va demandar a la seva antiga mainadera; al Sr. Juliol B G., director del setmanari; al Sr. Enrique S. Ll, periodista; així com a “El Hogar y la Moda, SA” (“Hyma”), editora de “Lectures”, per vulneració del seu dret a la intimitat personal i familiar (article 18.1 CE) i va reclamar una indemnització de 300.506,05 €, entre d'altres extrems. El Jutjat de Primera Instància núm. 32 de Barcelona, en Sentència de 23.5.1991, va estimar parcialment la demanda i va condemnar solidàriament els demandats a pagar a l'actora 30.050,61 €, entre d'altres pronunciaments. L'Audiència Provincial de Barcelona, Secció 11a, en Sentència de 12.1.1993, va desestimar els recursos d'apel·lació interposats pels demandats a excepció de l'interposat pel Sr. Enrique S. Ll., a qui va absoldre, va estimar el de l'actora i va revocar parcialment la Sentència del Jutjat en l'únic sentit d'augmentar la quantia indemnitzatòria a 60.101,21 €. La STS, 1a, 31.12.1996, va estimar el recurs de cassació interposat per “Hyma” i el director del setmanari, va revocar la Sentència de l'Audiència i va absoldre els recurrents, perquè el contingut del reportatge no atemptava greument contra el dret a la intimitat de l'actora.
- II. La Sra. Preysler va recórrer llavors en empara davant el Tribunal Constitucional, qui mitjançant la STC, 2a, 115/2000, de 5 de maig, va atorgar l'empara sol·licitada, va anul·lar la Sentència impugnada i va declarar la lesió del dret a la intimitat personal i familiar de la recurrent, perquè va considerar que la informació publicada no revestia interès públic, malgrat la seva notorietat social.
- III. La STS, 1a, 20.7.2001 va substituir l'anul·lada pel Tribunal Constitucional i va establir una indemnització per un import 400 vegades inferior al concedit per l'Audiència Provincial (150 €), en tant que va qualificar com a insignificants les frases del reportatge.

- IV. L'actora va tornar a recórrer en empara per indeguda execució de la STC 115/2000 i el Tribunal Constitucional, en la seva STC, 2a, 186/2001, de 17 de setembre, va estimar el recurs: va reconèixer que s'havia vulnerat el dret a la intimitat personal i familiar de la Sra. Preysler, va anul·lar la Sentència impugnada i va resoldre fixar la indemnització en 60.101,21 € d'acord amb l'art. 55 Llei Orgànica 2/1979, de 3 d'octubre, del Tribunal Constitucional (LOTC) per a evitar un retard inadmissible en la reparació deguda del dany. Dos Magistrats van emetre un vot particular a la Sentència en què criticaven, precisament, la fixació de la quantia –encara que s'hagués fet mitjançant la remissió a la Sentència d'Audiència- pel Tribunal Constitucional i proposaven retornar una vegada més el cas al Tribunal Suprem.

El TEDH ha donat la raó al Tribunal Constitucional espanyol en el recurs presentat pel director i l'editora de "Lectures" contra Espanya amb motiu de la STC 186/2001.

1. En el primer motiu del recurs els recurrents havien al·legat que el Tribunal Constitucional no tenia competència per a determinar la quantia de la indemnització, ja que l'art. 117.3 de la Constitució Espanyola l'atribueix als òrgans del Poder Judicial com a funció integrant de la potestat jurisdiccional.

«L'exercici de la potestat jurisdiccional en qualsevol mena de processos, jutjant i fent complir allò que ha estat jutjat, correspon exclusivament als Jutjats i Tribunals que les lleis determinen, segons les normes de competència i de procediment que les mateixes estableixin».

En aquest sentit, havien afegit que la Sentència del Tribunal Constitucional vulnerava l'art. 6.1 del [Conveni Europeu de Drets Humans de 1950](#) (CEDH), segons el qual:

«Tothom té dret a què la seva causa sigui jutjada (...) per un tribunal independent i imparcial (...) que resoldrà els litigis sobre els seus drets i obligacions de caràcter civil (...)».

Els set Magistrats que, segons l'art. 26 del [Reglament del TEDH](#), composaven la Sala del TEDH resumeixen els raonaments de la segona Sentència del Tribunal Constitucional (STC 186/2001) per concloure que la seva interpretació de l'art. 55.1 LOTC, en què fonamenta la seva competència per a fixar la quantia indemnizatòria, no revela cap signe d'injustícia greu o arbitrarietat flagrants susceptible de plantejar cap problema d'acord amb l'art. 6.1 CEDH. Segons l'art. 55.1 LOTC:

«1. La sentència que concedeixi l'empara inclourà algun o alguns dels pronunciaments següents:

- a. Declaració de nul·litat de la decisió, acte o resolució que hagin impedit el ple exercici dels drets o llibertats protegits, amb determinació en el seu cas de l'extensió dels seus efectes.

- b. Reconeixement del dret o llibertat pública, de conformitat amb el seu contingut constitucionalment declarat.
- c. Restabliment del recurrent en la integritat del seu dret o llibertat amb l'adopció de les mesures apropiades, si s'escau, per a la seva conservació».

Efectivament, una divisió del treball entre el Tribunal Suprem i el Tribunal Constitucional en virtut de la qual correspongués únicament a aquest la funció exclusiva de declarar si hi ha hagut o no vulneració del dret fonamental i a aquell la de quantificar el dany derivat d'aquesta violació, sota la seva discrecionalitat, atribuiria al Tribunal Suprem totes les competències per a decidir i resoldre sobre l'empara constitucional. L'única excepció consistiria en les derivades de la intercalació temporal del Tribunal Constitucional al qual el demandant hauria de recórrer en empara si la primera resolució del Tribunal Suprem no li agradés. És obvi que per a realitzar tal tasca no seria necessari un segon Tribunal i potser, per això mateix, el TEDH no ha volgut ser més explícit a l'hora de valorar la trencadissa institucional que resultaria de disposar de dos tribunals suprems en matèria de drets fonamentals, si un d'ells hagués de tenir únicament facultats dilatòries de l'aplicació del dret.

2. En el segon motiu els recurrents havien al·legat que la Sentència del Tribunal Constitucional vulnerava l'art. 10 CEDH, segons el qual:

«1. Tothom té dret a la llibertat d'expressió. Aquest dret comprèn la llibertat d'opinió i la llibertat de rebre o de comunicar informacions o idees, sense que hi pugui haver ingerència d'autoritats públiques i sense tenir en compte les fronteres. El present article no impedeix que els Estats sotmetin a les empreses de radiodifusió, de cinematografia o de televisió, a un règim d'autorització prèvia.

2. L'exercici d'aquestes llibertats, que comporten deures i responsabilitats, podrà ser sotmès a certes formalitats, condicions, restriccions o sancions regulades per la llei, que constitueixin mesures necessàries, en una societat democràtica, per a la seguretat nacional, la integritat territorial o la seguretat pública, la defensa de l'ordre i la prevenció del delictes, la protecció de la salut o de la moral, la protecció de la reputació o dels drets aliens, per a impedir la divulgació d'informacions confidencials o per a garantir l'autoritat i la imparcialitat del poder judicial».

Atès que els recurrents no van posar en dubte ni la primera Sentència del Tribunal Constitucional (STC 115/2000) ni la segona del Suprem (STS, 1a, 20.7.2001), que havien declarat l'existència d'una intromissió il·legítima en el dret a la intimitat de la Sra. Preysler, el TEDH circumscriu la qüestió del recurs que resol exclusivament a analitzar si la segona Sentència del Tribunal Constitucional (STC 186/2001) vulnera la llibertat d'expressió i informació dels recurrents.

El Tribunal analitza, d'acord amb l'art. 10 CEDH, si la ingerència denunciada en la llibertat d'expressió i informació dels recurrents constitueix una mesura necessària en una societat

democràtica i, en particular, si la quantia de la indemnització fixada per l'Audiència Provincial, que va reposar el Tribunal Constitucional en la sentència impugnada, era injustificada o desproporcionada en relació amb la finalitat legítima perseguida. El TEDH constata que tant l'Audiència Provincial com el Tribunal Constitucional en la seva primera Sentència (STC 115/2000) van examinar de manera exhaustiva els criteris rellevants per a una justa apreciació dels drets en litigi i la consideració d'aquest últim envers la jurisprudència del TEDH. Tal i com va fer el Tribunal Constitucional, l'Europeu estima que el reportatge no contribueix a un debat d'interès general per a la societat malgrat la notorietat pública de la demandant. Hi hauria doncs un just equilibri entre els diferents interessos en conflicte.

El TEDH declina examinar la qüestió de la fixació de les mesures de restabliment del dret violat, defereix la seva determinació així com la valoració del dany a les jurisdiccions nacionals i, finalment, reforça la primàcia del Tribunal Constitucional en matèria d'empara, també constitucional. Torna potser a ser una òbvia ironia reafirmar que l'empara efectiva dels drets fonamentals es defineix per la naturalesa i abast del remei previst i no per la simple declaració abstracta de la violació del seu contingut. Certament, els diners no solucionen tots els mals i probablement mai substitueixen els béns més preats, però, al cap i a la fi, preguntar per quants diners hom estaria disposat a sacrificar un dret fonamental pot servir millor per a la seva defensa que simplement postular el seu caràcter inestimable proclamant la seva intangibilitat.

Bibliografia

Pablo SALVADOR CODERCH i Fernando GÓMEZ POMAR (Eds.), *Libertad de expresión y conflicto institucional. Cinco estudios sobre la aplicación judicial de los derechos al honor, intimidad y propia imagen*, Madrid, Civitas, 2002.

Pablo SALVADOR CODERCH, Sonia RAMOS GONZÁLEZ, Álvaro LUNA YERGA, Carlos GÓMEZ LIGÜERRE, "Llibertat d'expressió i lluites de poder entre Tribunals", en *InDret* 3/2001 (<http://www.indret.com>).